

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

SPECVLI VANITATIS

Et perniciosus alite

Vento precipitet fugam,

Latos exige Soles.

Quamuis vita reciprocis

Semper fluctuet aestibus,

Vt Phœbi instabilis soror

Torquet aquora Nerei;

Latos exige Soles.

Quamuis ludicra vanitas

Sit vita, ac tenuis vapor;

Soles exige candidos,

Quamdiu qua geris adprobat

Summi Iudicis urna.

Hæc sub Sole laboribus

Merces grata rependitur,

Mortalisque beatitas:

Quæ, dum carcere claudimur,

Vita tedia pensat.

Hæc tu (dum tumuli memor

Te virtutibus excolis)

Quin fluctus animi domas,

Quando qua geris adprobat

Summi Iudicis urna?

PROSA EXEGESIS.

SI quis huius temporis nouatorum illotis, vt dicitur, manibus, focisq̄ue lutulentis in hunc sacræ Paginæ locum irruerit, is profectò iudicabit, aut Epicurum hîc aliquem insanientis furæ sapientiæ candidatis præcepta tradere, aut Sardanapalum aliquem philosophari, qui hoc solum in lucro ponebat quod voluptati impendebat; cetera mortalium ne casâ quidem nuce redimenda

cense-

censebat. Quid enim potius arbitrentur homines, qui
carni & cupiditatibus patrocinantur, & superficie litte-
ræ arcana Dei mysteria metiuntur?

Sed absit vt Ecclesiasten, id est Oratorem & Concio-
natorem diuinum, Cyrenaicæ philosophiæ doctori
comparem, aut Heliogabalo nescio cui naturæ mon-
stro, qui post mille fastidientis palati commenta, nau-
seante nihilominus adhuc stomacho, ingenti mercede
propositâ in excogitandis nouis obsoniorum condimen-
tis, parasitorum suorum exercebat ingenia.

Cuius genij si quem vestrum esse, aut id sibi persua-
dere existimarem, obiicerem illud, quod in promptu <sup>Bonum
anima
quaren-
dum.
Augustinus
in Psal. 104.</sup> est, D. Augustini antidotum: *Quære bonum tuum, o*
anima Christiana. Summum bonum, hoc est bonum
tuum. *Quære ergo bonum tuum. Quid illi deest, cui*
summum bonum bonum est? Sunt & inferiora bona,
quæ aliis atque aliis bona sunt. Pecori quid bonum est,
nisi implere ventrem, carere indigentia, viuere, & gesti-
re? Tale tu bonum quæris? Cohæres Christi quid gau-
des? quia socius es pecorum? Erige spem tuam ad bo-
num bonorum omnium. Oblectamenta quæris? Hinc
solum & solidum gaudium, quod cum possederis, nemo
à complexu tuo diuellat. Cui, vt ait Bernardus, <sup>Bernardus
Epist. 114.</sup> omnis
aliunde iucunditas comparata mæror est, omnis suauit-
tas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum fœ-
dum, omne postremò quod delectare possit, molestum.
Hæc, inquam, obiicerem, si quid hîc esset quod Cyrenai-
cam disciplinam redoleret.

Sed profectò non ea mens est Ecclesiastæ, qui cum in
fronte ptopemodum huius Operis dixisset; *Vadam, &* ^{Eccle. 2, 3.}
affluam deliciis, & fruar bonis, continuò subiecit: *Et vidi*
quòd hoc quoque esset vanitas. & gaudio dixi: Quid frustra
Kkkk 3 *deci-*

*Ecclesiastes
non vitam
Epicuræ,
sed securam
mentis com-
mendat.*

*Sueton. in
Vitellio.*

*Prover. 15,
15.*

*Epula illa
gratiores
quæ epula
non sunt.*

*Vera animi
voluptas
ex virtute
existit.*

*Seneca E-
pist. 23.*

deciperis? Cùm igitur crebra nobis cibi potusque feru-
la proponit, cùm oleum & vnguenta redolet eius oratio,
cùm quotidianum splendidæ vestis vsum præscribit,
non id agit, vt distentâ cute, & constipato ventriculo
vix anhelò spiritu continuam ructemus crapulam, non
vt cum Vitellio Romanorum Imperatore totos dies tri-
cliniis affixi discumbamus, & alternis egerendo inge-
rendoque vino ætatem consumamus. Sed nimirum Al-
legoria ab iis ducta rebus, quæ sensus externos feriunt,
& adagiali quadam loquendi formulâ mentem ab om-
ni curarum tyrannide solutam ac liberam, vitæque tran-
quillæ numquam interpolatam possessionem ductum-
que præscribit. Cùm enim quodam loco asserat, secu-
ram mentem esse iuge conuiuium, quidni etiam per iu-
ge conuiuium toties nobis commendatum securam
mentem interpretemur?

Itaque non absimile quiddam hîc videre videor illi
paradoxo, quod inter cetera fastidientis palati com-
menta posuit Philoxenus, eas nimirum carnes esse sua-
uissimas, quæ carnes non sint, eosque pisces gratissimos,
qui minimè pisces. Sed vt hoc eorum iudicij faciam,
quos palato plus sapere quàm corde dicebat Plato; hoc
certè in re non adeò dispari fidenter adstruam, nullas
epulas suauiores esse, quàm quæ epulæ non sunt; nullum
conuiuium gratius, quàm quod minimè conuiuium.

Hæc est illa solida voluptas animi supra mortalia
erecti, hæc verè serena hilaritas, quæ non tetricam fron-
tem remittit, sed contracti pectoris angustias dilatat,
nec rugas explicat, sed curas. Quæ sit ista, interrogas,
aut vnde subeat? Dicam. Ex bonâ conscientia, ex ho-
nestis consiliis, ex rectis actionibus, ex domitis cupidi-
tatibus, ex meditatione mortis, ex contemptu fortui-
torum,

torum, ex placido vitæ & continuo tenore vnam prementis viam.

Neque verò peregrinum aut inusitatum est sacris Scriptoribus, internum spiritus sensum ac gustum, & infusam diuinitus voluptatem, cibi potusque symbolis adumbrare. Quid enim aliud sibi vult hoc Euangelicum epiphonema: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei?* Cui consentanea scribit Propheta Regius, cum ait: *Inebriabuntur ab vbertate domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos.*

Luc. 14, 15.

Psal. 35, 9.

Ac tantundem de spiritali voluptate iustorum in hac vitâ mortali degentium sancti Patres simili formâ verborum extulerunt. Sic enim de orationis oblectamenti loquitur S. Bernardus: Orando bibitur vinum lætificans cor, vinum spiritus, quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit obliuionem. Eodem similitudinis cortice tranquillæ conscientiæ nucleum inuoluit Chrysostomus. Quid tibi de presentibus, inquit, iucundum videtur? nõnne lauta mensa? nõnne diuitiæ? hæc tamen suauius, si interiori voluptati comparentur, amara videntur: nihil enim suauius bonâ conscientia.

Bernardus
Serm. 18.
in Cant.
Orationis
voluptas.
Conscientia
tranquilla
suauius.
Chryst.
Hom. 63.
ad Populu.

Denique ad istiusmodi voluptates sic inuitat Augustinus: O si potiora gustent ij, qui volentes gaudere forinsecus facillè euanescent, & effunduntur in ea quæ temporalia sunt, & imagines eorum famelicâ cogitatione lambunt! O si fatigentur inedia, & dicant: Quis ostendet nobis bona? Quid autem ostenderes, Augustine? Quoniam tu mihi Domine dulcescere cœperas, & dederas lætitiâ in corde meo.

Augustinus
li. 10. Conf.
fess. c. 6.

Ad similes igitur internas oblectationes, & qui fructus est bonæ conscientiæ, serenitatem animi inuitat eos

Ecclesiastes
ad serenitatem animi inuitat.

Eccle-

Ecclesiastes, qui assiduâ mortis meditatione, crebrisque submissionis ac mortificationis exercitiis vitam suam Deo probarunt. *Vade, inquit, comede in letitiâ panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. Omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vitâ cum dilectâ tibi coniuge. & si quæ sunt alia tranquillæ vitæ serenæque symbola.*

*Moderatâ
interdum
genio licet
indulgere.*

Quamquam nihil vetat hîc litterali sensu moderatas etiam corporis recreationes, & vera gustûs oblectamenta commendari. nulla enim suadet ratio, qui Deo chari sunt, eosdem miseros esse oportere. Nemo virtutem invidiâ atque egestate damnauit. Quinimò Deus ipse, cum rudi Hebræorum populo, rebusque externis affixo, leges & instituta præscriberet, quoties sacris operati fuerant, toties ferè hilariter eos genio indulgere iubebat; ita ut in solo Deuteronomio septies, aut eo ampliùs, hæc verborum formula reperiatur: *Epulabimini coram Domino. Et adorato Domino Deo tuo epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.* Cui enim potiùs (adhibito semper rationis moderamine) Dei dona subseruiant, quàm ei, quem inculpata vitæ merito, paterno præ ceteris affectu curaque complectitur? Aut quorsum vir iustus ac sapiens, cuius labores diuina bonitas centuplici messe cumulauit, à fructu laboris sui tamquam à sacris absteineat manum, geniumque defraudet? vix enim alium in hac vitâ mortali fructum nobis pariunt hæc quæ vocantur fortunæ bona. Sed ne quis existimet, hominem voluptatibus tamquam balneo se posse immergere, totumque in cute curandâ studium collocare, saluberrimum huic persuasioni obiecit antidotum.

Deuter. 26.